

УДК 338.439.02
DOI: 10.15673/FIE.V15I1.2636

Ніколюк О.В.

докторка економічних наук, професорка
завідувачка кафедри публічного управління та
адміністрування

Email: alenavn11@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1665-0361

Атамась Г.П.

кандидат економічних наук, доцентка
кафедра економічної теорії та фінансово-
економічної безпеки

Email: galya.atamas25@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2830-1580

Шумілов Б.Б.

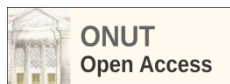
аспірант
кафедра менеджменту і логістики
Одеський національний технологічний університет
вул. Канатна 112, м. Одеса, Україна, 65039

E-mail: sven7sw@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-2748-6249

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті обґрунтовано концептуальні засади щодо визначення напрямів забезпечення продовольчої безпеки України в умовах сучасних глобальних соціально-економічних трансформацій. Війна в Україні має негативні наслідки для глобальних продовольчих систем, а також підвищення цін на продукти харчування та добрива. Доведено, що оскільки сумарний короткостроковий вплив цін на продовольство та енергоносії продовжує зростати, продовольча безпека, посилена зростанням боргового тягаря України, матиме руйнівні наслідки для значної частини населення. Представлені превентивні заходи забезпечення продовольчої безпеки в Україні у розрізі важелів та інституцій їх реалізації. Визначено, що подальше впровадження інноваційних технологій, бізнес-моделей і механізмів обміну даними дозволить зробити більш ефективним виробництво продовольчої продукції в Україні на основі налагодження співпраці між галузями національної економіки та урядом для обміну даними про виробництво, накопичення, ланцюжок поставок та іншими відповідними даними через інформаційні центри.

Ключові слова: продовольча безпека, соціально-економічний, трансформації, політика, результативність, війна.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Постановка проблеми та зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В Україні на сучасному етапі розвитку, коли загальний базис соціально-економічних трансформацій в суспільстві, щодо реалізації державної продовольчої політики практично завершений, набуло актуальності також питання підвищення рівня ефективності, стабілізації механізмів щодо реалізації стратегії забезпечення продовольчої безпеки національного господарства. Результативність функціонування національного господарства насамперед залежить від державної політики забезпечення продовольчої політики в умовах соціально-економічних трансформацій та його компонентів. Удосконалення функціональної структури, раціоналізація й оптимізація видової структури, запровадження соціально відповідального продовольчого виробництва, конкурентоспроможність на міжнародному ринку та спроможність протистояти викликам сучасного глобалізованого суспільства перебуває у чіткій залежності від представлення, розробки і реалізації заходів щодо забезпечення продовольчої

безпеки в Україні.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Вагомий внесок у формування науково-концептуальних положень й емпіричних аспектів щодо забезпечення продовольчої безпеки зробили такі науковці: В. Андрійчук, Л. Березіна, В. Галушко, О. Дяченко, Є. Калашникова, С. Кваша, М. Лисак, І. Лукінов, Г. Мостовий, М. Стадник, Н. Страшинська, В. Юрчишин та інші.

Незважаючи на широке представлення особливостей продовольчої безпеки у вітчизняній та світовій літературі, належного обґрунтування також потребують науково-методичні засади щодо розробки заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану України.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є розгляд концептуальних засад до визначення напрямів забезпечення продовольчої безпеки України в умовах сучасних глобальних соціально-економічних трансформацій.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Згідно з результатами проведеного дослідження встановлено, що кількість людей, які стикаються з гострою нестачею продовольства та потребують термінової життєво необхідної продовольчої допомоги та підтримки засобів до існування, продовжує зростати загрозливими темпами. Опублікований Глобальний звіт про продовольчі кризи підтверджує, що як ніколи актуально боротися з корінними причинами продовольчих криз, а не просто реагувати на їх виникнення. Гостра продовольча нестача – це коли нездатність людини споживати достатню кількість їжі

ставлячи її життя або ж засоби до існування під ризик і відрізняється від хронічного голоду (коли людина не в змозі споживати достатню їжу протягом тривалого періоду для ведення нормального, активного способу життя) [1].

Інфляція на споживчому ринку за червень 2022 р. порівняно із місяцем травнем 2022 р. склала 3,1%, відповідно з початку року – 17,4 %. Базова інфляція за червень 2022 р. порівняно з травнем 2022 р. склала 1,6 %, відповідно з початку року – 11,4 % (рис. 1).

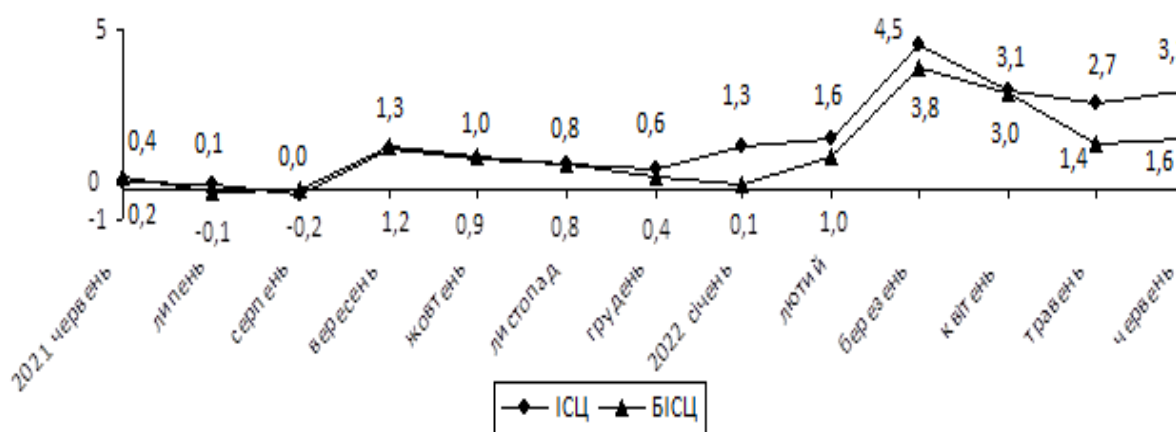

Рис. 1. Динаміка зміни індексу споживчих цін (ІСЦ) та базової інфляції споживчих цін в Україні (у % до попереднього місяця)*

* побудовано на основі офіційних даних Державної служби статистики

Вторгнення Росії в Україну призвело до великої гуманітарної кризи не лише в Україні, а й у всьому світі. Враховуючи важливість України для світу у питанні забезпечення основними продовольчими товарами, такі як пшениця та соняшникова олія, це призвело до масового дефіциту та цінових шоків. У свою чергу Російська Федерація була ключовим виробником добрив та енергії, необхідної для розпо-

ділу наявних продуктів харчування [2]. У січні 2022 р. індекс сільськогосподарської продукції порівняно із січнем 2021 р. становив 100,9 % (рис.2). Щодо продовольчої продукції то, у січні 2022 р. індекс продовольчої продукції становив: як сезонно скоригований (тобто порівняно із груднем 2021 р.) – 100,0 %; відповідно скоригований на ефект щодо календарних днів (порівняно із січнем 2021 р.) – 102,3 % (рис.3).

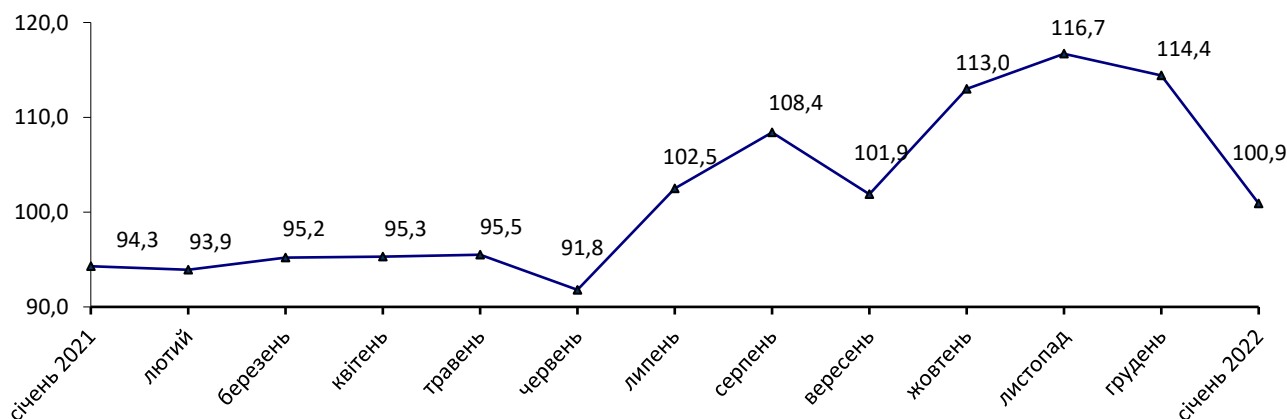

Рис. 2. Динаміка індексу сільськогосподарської продукції (у % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком)*

* побудовано на основі офіційних даних Державної служби статистики

За даними Світового банку, світові ціни на продовольство у 2022 році зростуть на 23 % після того, як у 2021 році вони зросли на 31 %, а вартість сировини та палива, необхідних для виробництва та транспортування їжі, яка знадобиться світові завтра, також постійно зростає.

Важливо те, що продовольча криза в Україні, що насувається, не стосується здатності виробляти достатньо їжі, а насамперед нездатність наших про-

довольчих систем зберігати та розподіляти достатню кількість їжі – і ресурси, необхідні для її безпечного та справедливого виробництва – в умовах руйнування, спричиненого війною в Україні. Глобальна торгівля є і залишатиметься невід’ємною частиною сучасних продовольчих систем. Але багато проблем, які виникли, є симптомами більших, системних проблем у наших довгих, проміжних, складних і крихких глобальних ланцюгах поставок [3].

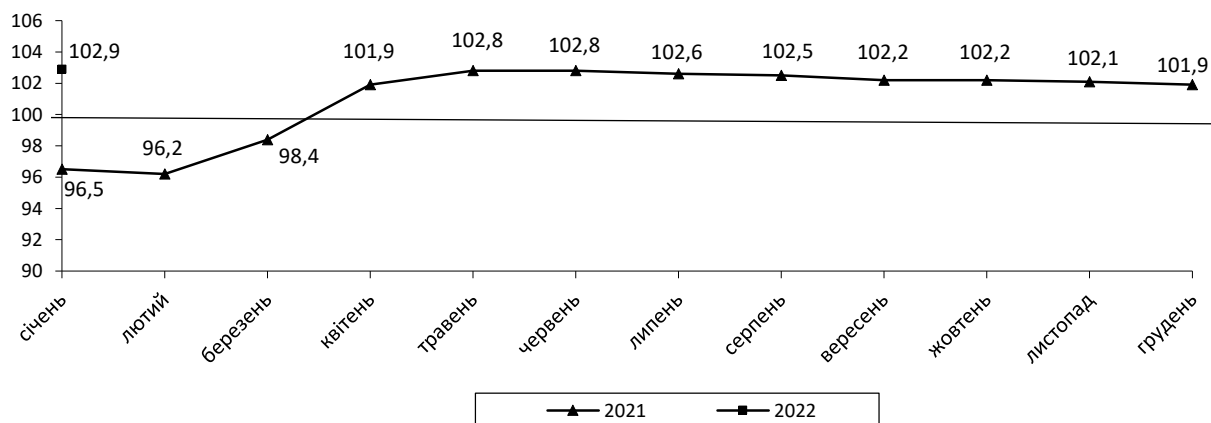

Рис. 3. Динаміка індексу продовольчої продукції (у % до відповідного періоду попереднього року, нарастаючим підсумком)*

*побудовано на основі офіційних даних Державної служби статистики

Війна в Україні також має негативні наслідки для глобальних продовольчих систем, а також підвищення цін на продукти харчування та добрива. Хоча безпосередні причини кожної кризи відрізняються, це третя велика продовольча криза, з якою ми зіткнулися за останні пару десятиліть, включаючи швидке зростання цін на продукти харчування в 2007-2008 роках і знову в 2010-2011 роках. Кілька факторів лежать в основі всіх трьох криз, включаючи хронічне недоінвестування в місцеві продовольчі системи з боку як уряду України, так і приватного сектору, а також відсутність різноманітності, стійкості та гнучкості, необхідних для швидкого реагування на раптові потрясіння, пов'язані з погодою, порушенням ринку або геополітичним конфліктом. Однак нинішня криза може бути набагато катастрофічнішою, ніж ті, що їй передували [4].

По-перше, постачання продуктів харчування, доступних для значної частини світу – переважно зернових та харчових олій, які є основними продуктами харчування в усьому світі суттєво падає. Всесвітня продовольча програма ООН (ВПП) закуповує в Україні пшеницю, яку розповсюджує по світу. Ще більш тривожним є той факт, що в той час як експорт із України падає, інші провідні країни-експортери продовольства оголосили про заборону експорту або ліцензійні обмеження, спрямовані на захист їхніх власних запасів продовольства. Наприклад, Індонезія, яка виробляє приблизно 60 % світових поставок пальмової олії, нещодавно заборонила весь експорт продуктів з пальмової олії.

Перевищуючи інфляцію в більшості країн, це підвищення значно знижує купівельну спроможність

домогосподарств, особливо для найбільш уразливих верств населення, які зазвичай витрачають найбільшу частку доходу на їжу. Не менш тривожним є зростання вартості основних сільськогосподарських ресурсів, зокрема добрив і палива. Наприклад, ціна чорноморської сечовини, основного інгредієнта для добрив, перевищила 900 доларів США за тону в березні 2022 року проти 350 доларів США за тону в березні 2021 року через поєднання санкцій і збоїв у транспортуванні. Зростання цін на добрива означає, що фермери України повинні переглянути свої плани – висаджувати менше зернових культур, висаджувати інші культури, які мають нижчу потребу в добривах (наприклад, менше зернових, що потребують азоту), або зовсім відмовитися від внесення добрив і сподіватися на найкраще – усе це може завдати шкоди глобальному ланцюгу постачання продовольства. Оскільки близько половини людей у світі покладаються на продукти харчування, які використовують добрива, падіння постачання добрив може серйозно вплинути на незахищене населення протягом чотирьох років, якщо негайно не вжити заходів для збільшення поставок.

Не менш негативним був вплив війни на ціни пального. Окрім додаткової вартості для фермерів палива, необхідного для живлення свого обладнання, внутрішній транспорт може становити до 40 % витрат на продовольство. Отже, коли ціни на паливо зростають, загальна вартість їжі зростає, створюючи замкнуте коло [5].

Що ще гірше, поточна криза збігається з високим рівнем боргу в багатьох економіках, що розвиваються, частково через державні витрати у відповідь

на виклики, викликані COVID-19. У результаті уряд намагається підтримувати швидко зростаючі ціни на продукти харчування, добрива та паливо, а в багатьох випадках скорочують субсидії на продовольство або скасовують їх взагалі.

Додаткові фактори включають сильну залежність від імпорту продовольства, високі рахунки за імпорт, високу інфляцію, високий борговий тягар, кліматичні ризики та соціальні конфлікти.

Ця сукупність факторів означає не тільки те, що це короткострокова криза, але й те, що будь-яка відстрочка протягом наступних кількох років може бути малоімовірною. Особливо важким буде тягар для дрібних натуральних фермерів, які виробляють їжу переважно для власного споживання та споживання своєї родини. Тому надзвичайно важливо дати їм засоби захисту від наслідків повторних продовольчих криз [6].

Наразі продовольча система України не створена для адекватного реагування на прояви кризи. Послаблення нинішньої кризи вимагає, насамперед, скоординованої та негайної екстреної гуманітарної

допомоги всіма зацікавленими сторонами – урядом, інституціями розвитку та банками, неурядовими організаціями та приватними компаніями з метою задоволення найнагальніших потреб людей шляхом надання гуманітарної допомоги, включаючи продовольство, фінансову підтримку, насіння, ресурси, інструменти та технічна допомога для підтримки сталої інтенсифікації в Україні та інших дій щодо заміни культур [7-9].

У той же час, зацікавлені сторони також повинні враховувати можливість того, що війна в Україні, а отже, і продовольча криза, не закінчаться найближчим часом. Саме тому, потребує розробки рішення, яке стосуватиметься як товарів, що продаються у всьому світі, так і внутрішнього виробництва, щоб запобігти продовженню або погіршенню глобальної продовольчої кризи. Будь-яке рішення має включати превентивні дії, спрямовані на надання найбільш уразливим людям засобів для забезпечення власної продовольчої безпеки в середньостроковій перспективі (табл.1).

Таблиця 1

Превентивні заходи забезпечення продовольчої безпеки в Україні*

Важелі	Країни-донори та експортери	Країни, які зазнали продовольчої кризи	Багатосторонні організації та інститути розвитку	Громадські організації та соціальний сектор	Приватний сектор
Споживання	Координація (особливо серед нетто-експортерів) виявлення та вивільнення запасів продукції. Визначення можливостей збільшення виробництва, щоб компенсувати дефіцит	Заохочення фермерів вирощувати традиційні та альтернативні продукти	Підтримка програм розвитку сільського господарства та продовольчої безпеки, для підтримки виробництва продуктів харчування	Тісна співпраця з урядом та приватним сектором, щоб надати термінову продовольчу допомогу	Підтримка виробництва поживних харчових продуктів (інвестиції в дослідження та розробки, джерела та логістика). Застосовування інноваційних технологій для забезпечення стійкості системи харчування
Аграрний потенціал	Надавати фінансову та технічну підтримку дрібним власникам, включаючи ресурси та інструменти	Запровадити заходи для запобігання накопиченню ресурсів і підвищенню цін	Підтримка програм розвитку сільського господарства та продовольчої безпеки	Працювати з нетто-імпортерами та експортерами для покращення доступу та ефективного використання ресурсів	Сприяти доступу до ключових ресурсів для виробництва в Україні (де це можливо)
Фінансова підтримка	Інвестування в розширення моніторингу міжнародної допомоги. Відновлення інфраструктури українського сільського господарства	Надання обмежених за часом субсидій та мінімальної ціни підтримки, орієнтовані на дрібних фермерів, із чітким планом дій для поступового виведення	Реструктуризація боргу або формування боргової свопи, пов'язаної з стійкістю дрібних власників	Застосовування ефективних програм грошових переказів	Інвестування в нові фінансові інструменти для підтримки малого бізнесу. Збалансування довгострокового зростання ринку, що розвивається, із короткостроковими прибутками та негайними потребами в продуктах харчування

Продовження табл. 1

Важелі	Країни-донори та експортери	Країни, які зазнали продовольчої кризи	Багатосторонні організації та інститути розвитку	Громадські організації та соціальний сектор	Приватний сектор
Політика	Відмова від заборони на експорт	Розробити плани дій для виявлення, просування та зміцнення різноманітних поживних ланцюжків створення вартості в країні	Заохочення Світової організації торгівлі та подібні організації від експортних обмежень	Збільшення продовольчої та фінансової допомоги, а також пом'якшення обмеження на експорт продуктів харчування та добрив	Співпраця між галузями та урядами, щоб обмінюватися даними про виробництво, накопичення, ланцюг поставок та інші відповідні дані

* систематизовано автором

Міжгалузева координація та нові партнерства мають вирішальне значення для обміну даними, зацікавленими сторонами для кращого розуміння глобальних запасів і торговельних потоків критично важливих зернових і олійних культур, для визначення груп населення, які найбільше вразливі до кризи, і для прийняття найкращих рішень (наприклад, яку і де надати допомогу продуктами харчування чи грошову допомогу). Працюючи разом, зацікавлені сторони також можуть сприяти інноваціям у всіх точках ланцюга постачання сільськогосподарської продукції.

Щоб підвищити прозорість ринку та запобігти спекуляціям сільськогосподарськими товарами, країни, особливо нетто-експортери, повинні добросовісно працювати разом, щоб обмінюватися даними про вхідні ресурси, виробництво, національні запаси та стратегічні резерви продукції, а також деталізувати обставини, за яких продовольство може бути забезпечено. Визначення способів включення даних про приватні запаси продовольчих товарів має вирішальне значення для забезпечення повної прозорості. Ці заходи будуть не тільки спрямовані на вирішення поточної кризи, але й нададуть ранні сигнали, які допоможуть зацікавленим сторонам зрозуміти слабкі місця глобально взаємопов'язаних продовольчих систем і вжити заходів для запобігання майбутнім кризам [10].

Фінансова допомога також буде необхідна для відновлення або заміни основної сільськогосподарської та продовольчої інфраструктури, пошкодженої війною, а також для того, щоб приватний сектор України мав кошти для імпорту ресурсів, необхідних для посіву врожаю наступного року. У довгостроковій перспективі збереження офіційних рівнів допомоги на розвиток допоможе створити стійкість продовольчої системи після безпосередніх наслідків війни.

Першочерговим завданням для уряду України є забезпечення продовольством своїх найбільш уразливих громадян, тісно співпрацюючи з громадськими організаціями. Далі вони повинні зосередитися на вивченні діапазону дій, доступних для заохочення дрібних фермерів до збільшення виробництва різноманітного набору продуктів (як основних, так і альтер-

нативних поживних культур). Ці зусилля мають включати збільшення підтримки виробничого потенціалу, переорієнтацію субсидій на дрібних фермерів, покращення доступу до кредитів (особливо для жінок-дрібних власників) через Глобальну програму сільського господарства та продовольчої безпеки Великої двадцятки та подібні програми, а також запровадження підтримки мінімальних цін на ключові культури. Водночас, субсидії та мінімальна цінова підтримка можуть відіграти важливу роль у забезпеченні достатнього харчування. Також необхідно працювати над посиленням видимості сільськогосподарської системи та ланцюга постачання, а також інвестувати в збір даних і цифрових інструментів, необхідних для прийняття кращих рішень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, потребує негайного врегулювання питання забезпечення продовольчої безпеки в Україні. Поточна криза також вимагає перегляду та реорганізації продовольчої системи країни, зробивши її більш справедливою, стійкою та адаптивною у часи гострої потреби. Щоб уникнути нових подібних криз у майбутньому, потрібно диверсифікувати виробництво харчових продуктів за різними галузями, ланцюгами поставок і ринками, а також вирішити проблеми заборгованості, економічної несправедливості та ринкових деформацій, які сприяють появі кризових факторів.

Наскільки це можливо, необхідно постійно продовжувати підтримувати фермерів України та весь приватний сектор, надаючи ключові ресурси для посадки, вирощування та збору врожаю майбутнього року. Крім того, подальше впровадження інноваційних технологій, бізнес-моделей і механізмів обміну даними дозволить зробити більш ефективним виробництво харчових продуктів в Україні. Ймовірно, для цього знадобиться співпраця між галузями національної економіки та урядом для обміну даними про виробництво, накопичення, ланцюжок поставок та іншими відповідними даними через розрахункові центри, щоб забезпечити доступність ключових вхідних даних там, де це необхідно.

Варто також враховувати досвід врегулювання

збоїв, пов'язаних з COVID-19, які змусили учасників сільськогосподарського ринку в багатьох частинах світу прискорити впровадження цифрових інструментів, що призвело до значно більшої прозорості інформації про сільськогосподарські дані та дозволило краще агрегувати продукцію малих фермерських гос-

подарств. Крім підтримки українських фермерів, приватний сектор повинен розглянути питання про інвестування в нові фінансові механізми для підтримки малих і середніх підприємств, включно з фермерами, де забезпечення сталого масштабного виробництва вимагатиме інновацій та фінансових ресурсів.

Література

1. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997. № 771/97-ВР за станом на 13.12.2022р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z970771.html (дата звернення 20.12.2022 р.)
2. Стадник М.С., Пушак Я.Я. Ефективний розвиток сільського господарства – гарантія зміцнення продовольчої безпеки країни // *Культура народів Причорномор'я*. 2011. № 213. С. 99–105.
3. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь / під ред. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.
4. Калашникова Є.Д., Стефанишин Б.М. Продовольче забезпечення регіону за умов трансформаційної економіки. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/6.pdf (дата звернення 20.12.2022 р.)
5. Гойчук О.І. Продовольча безпека: теорія, методологія, проблеми: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.07.02 / Наук. консульт. В.П. Галушко. Миколаїв: МДАУ, 2004. 22 с.
6. Зянько В.В. Інноваційне підприємництво: сутність, механізми і форми розвитку: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2008. 397 с.
7. Лисак М.А. Методика удосконалення індикаторів продовольчої безпеки // *Ефективна економіка*. 2014. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2948> (дата звернення 20.12.2022 р.)
8. Страшинська Н.В., Грецька Г.А. Основні критерії оцінювання рівня продовольчої безпеки України та стратегічні напрями її підвищення. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9841/1/ST2.pdf> (дата звернення 20.12.2022 р.)
9. Gacim Salah, Yurii Lupenko, Olena Nikoliuk, Inna Yu Gryshova, Aliaksei Zhurauliou, Oleksii Diachenko *Public Management of the Institutional Environment of Food Security in Ukraine // Annals of R.S.C.B.* 2021. Vol. 25. Issue 3. P. 5005-5013.
10. Ніколюк О.В. Теоретико-методологічні засади інституційного регулювання соціально-економічної безпеки аграрного виробництва: монографія. Одеса: Друкарський дім, Друк Південь, 2018. 298 с.

Стаття надійшла 10.01.2023
Стаття прийнята до друку 24.01.2023
Доступно в мережі Internet 17.03.23

Nikoliuk O.

Doctor of Economics, Professor
Head of Department of Public Administration
Email: alenvn11@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1665-0361

Atamas G.

PhD, Associate Professor
Department of Economic Theory and Financial
and Economic Security
Email: galya.atamas25@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2830-1580

Shumilov B.

Postgraduate
Department of Management and Logistics
Odesa National University of Technology
Kanatna str., 112 Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: sven7sw@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-2748-6249

INDUSTRIAL SECURITY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF SOCIO-ECONOMIC TRANSFORMATIONS

The article substantiates the conceptual principles for determining directions for ensuring food security of Ukraine in the conditions of modern global socio-economic transformations. The number of people facing acute food insecurity and in need of urgent life-saving food assistance and livelihood support has been identified as continuing to grow at an alarming rate. The war in Ukraine has negative consequences for global food systems, as well as higher food and fertilizer prices. It has been proven that since the combined short-term impact of food

and energy prices continues to grow, food insecurity, exacerbated by Ukraine's growing debt burden, will have devastating consequences for a significant part of the population. It has been justified that alleviating the manifestation of the crisis factors of food security requires, first of all, coordinated and immediate emergency humanitarian assistance by all interested parties - the government, development institutions and banks, non-governmental organizations and private companies in order to meet the most urgent needs of people through the provision of humanitarian assistance, including food, financial support, seeds, resources, tools and technical assistance to support sustainable intensification in Ukraine and other crop substitution actions. The need to develop the solution that concerns both globally traded and domestically produced goods has been substantiated to prevent the continuation or worsening of the global food crisis. Any solution must include preventive actions aimed at giving the most vulnerable people the means to ensure their own food security in the medium term. The preventive measures to ensure food security in Ukraine in terms of levers (consumption, agricultural potential, financial support, policy) and institutions for their implementation (donor countries and exporters; countries that have experienced a food crisis; multilateral organizations and development institutes; public organizations and social sector; private sector) have been presented. It has been determined that the further implementation of innovative technologies, business models and data exchange mechanisms will make it possible to make the production of food products in Ukraine more effective on the basis of establishing cooperation between the branches of the national economy and the government for the exchange of data on production, accumulation, supply chain and other relevant data through information centers.

Keywords: food security, socio-economic, transformations, politics, productivity, war.

References

1. *Pro osnovni pryntsypy ta vymohy do bezpechnosti ta yakosti kharchovykh produktiv: Zakon Ukrainy vid 23.12.1997. № 771/97-VR za stanom na 13.12.2022r.* (2022). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z970771.html (Retrieved December 20, 2022).
2. Stadnyk, M. Ye., & Pushak, Ya. Ya. (2011). Efektyvnyi rozvytok silskoho hospodarstva – harantiia zmitsnennia prodovolchoi bezpeky krainy. *Kultura narodov Prychernomoria*, (213), 99–105.
3. Borshynskiy, V. (Ed.). (2017). *Potentsial rozvytku i perspektyvy vidrodzhennia silskykh terytorii v umovakh suchasnykh reform.*
4. Kalashnykova, Ye. D., & Stefanyshyn, B. M. *Prodovolche zabezpechennia rehionu za umov transformatsiinoi ekonomiky.* www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008_6/6.pdf (Retrieved December 20, 2022).
5. Hoichuk, O. I. (2004). *Prodovolcha bezpeka: teoriia, metodolohiia, problem* (avtor. dys. ... d-ra ekon. nauk: 08.07.02. Nauk. konsult. V. P. Halushko). Mykolaiv.
6. Zianko, V. V. (2008). *Innovatsiine pidpriemnytstvo: sutnist, mekhanizmy i formy rozvytku.* Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnytsia.
7. Lysak, M. A. (2014). Metodyka udoskonalennia indyikatoriv prodovolchoi bezpeky. *Efektivna ekonomika*, (4). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2948> (Retrieved December 20, 2022).
8. Strashynska, N. V., & Hretska, H. A. *Osnovni kryterii otsiniuvannia rivnia prodovolchoi bezpeky Ukrainy ta stratehichni napriamy yii pidvyshchennia.* <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9841/1/ST2.pdf> (Retrieved December 20, 2022).
9. Gacim Salah, Yurii Lupenko, Olena Nikoliuk, Inna Yu Gryshova, Aliaksei Zhurauliou, & Oleksii Diachenko (2021). Public Management of the Institutional Environment of Food Security in Ukraine. *Annals of R.S.C.B.*, 25(3), 5005-5013.
10. Nikoliuk, O. V. (2018). *Teoretyko-metodolohichni zasady instytutsiinoho rehuliuвання sotsialno-ekonomichnoi bezpeky ahrarnoho vyrobnytstva.* Drukarskyi dim, Druk Pivden.

Received 10 January 2023
Approved 24 January 2023
Available in Internet 17.03.23

Цитування згідно ДСТУ 8302:2015

Ніколюк О. В., Атамась Г. П., Шумілов Б.Б. Продовольча безпека України в умовах соціально-економічних трансформацій // Економіка харчової промисловості. 2023. Т.15, вип. 1. С.61-67. doi: 10.15673/fe.v15i1.2636

Cite as APA style citation

Nikoliuk, O., Atamas, G., & Shumilov B. (2023). Industrial security of Ukraine in the conditions of socio-economic transformations. *Food Industry Economics*, 15(1), 61-67. doi: 10.15673/fe.v15i1.2636